

Sagt om Grundlovssagen
- fra d. 12. august 1996

Højesterets dom af 12. august 1996:

"Ved afgørelsen af, om appellanterne bør have adgang til at få dette spørgsmål prøvet ved domstolene, må der lægges vægt på, at tiltrædelsen af Traktaten om Den Europæiske Union indebærer overførsel af lovgivningskompetence inden for en række almene og væsentlige livsområder og derfor i sig selv er af indgribende betydning for den danske befolkning i almindelighed. (...)

På grund af tiltrædelseslovens generelle og indgribende betydning har appellanterne en væsentlig interesse i at få deres påstande prøvet. (...)

Der er ikke tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at påstandene efter deres udformning eller af andre grunde er uegnede til at blive taget under påkendelse."

Sven Ziegler, præsident for ØL, Det fri Aktuelt (DFA), 15. august 1996:

"Sagen har ingen forrang frem for andre sager og kører på normal vis ind i afdeling 3 i Landsretten."

Bertel Haarder, MEP (V), Berl. Tid., 16. august 1996:

"Godt, at det blev slået fast, at Højesteret ikke er noget gummistempel for Folketingets politiske flertal, og at også almindelige borgere kan få afgjort spørgsmål om vigtige lovkompleksers overensstemmelse med Grundloven. Der er en sejr for Grundloven og demokratiet - og for Højesteret som institution."

Sven Ove Gade, chefredaktør på Ekstra Bladet, E.B., 18. august 1996:

"Tænk at det har behaget den højjarværdige Højesteret at tage Grundloven alvorligt. (...) I årtier har det ellers været god juridisk praksis, at hvis nogen påkaldte sig Grundloven, så havde de en dårlig for ikke at sige ligegyldig sag."

Henrik Zahle, professor i retslære (tidl. statsret) ved KU og

dr.jur., J.P., 18. august 1996:

"Både jurister og dommere har forsømt at interessere sig nok for nogle af Grundlovens principper... (...) Paragraffen [Grl. § 20] blev primært lavet af hensyn til blandt andet Danmarks forsvarssamarbejde, men bruges idag til at lovliggøre overdragelsen af stor indflydelse til EU - selvom det aldrig har været tanken. Og derfor må denne paragraf ændres."

Hjalte Rasmussen, professor i EU-ret ved KU og dr.jur., J.P., 18. august 1996:

"Det er lykkeligt, at vi med dommen får gjort det klart, at forfatningen spiller en stor rolle for demokratiet."

Hjalte Rasmussen, professor dr. jur., "Folkestyre, Grundlov og Højesteret - Grundlovens § 20 på prøve" Chr. Ejlers' Forlag 1996: p. 117f: "... Derefter skal sagen procederes mundtligt for Landsretten, og det omfattende skriftlige bevismateriale dokumenteres. Jeg ved ikke, hvor lang tid det vil tage; men det skulle undre mig, om der medgår mindre end 3 måneder. (...)

Landsrettens dom vil derefter med al sandsynlighed blive anket til Højesteret. (...)

Det betyder, at domsresultatet, hvis intet går galt undervejs af uforudsigelige årsager, vil være kendt på et eller andet tidspunkt mellem oktober 1998 og juni 1999. (...)

bagsiden: "I august 1996 blev Danmark vækket af 147 års forfatningsretlig tornerosesøvn. Prinsen, som vækkede Tornerose, var Højesteret, som fastslog, at almindelige mennesker har krav på at kunne føre retssag mod Statsministeren om, hvorvidt regering og Folketing brød Grundloven ved i 1993 at ratificere Maastricht-traktaten. (...)

Nu vil domstolene sidde med ved bordet, når Grundloven skal fortolkes."

Hjalte Rasmussen, professor dr.jur., Politiken, 16. oktober 1996:

"Det danske folk fortjener, at det ikke længere blot er skiftende folketingsflertal og mere eller mindre påvirkelige vælgerbefolkninger, som alene afgør, hvor Grundlovens grænser befinder sig, når det gælder mængden og/eller det mere eller mindre bestemte omfang af de skete suverænitetssafgivelser. Vi får nu en chance for, at gøre boet op i forholdet mellem EU-medlemskabet og

Grundloven."

Henrik Zahle, professor dr.jur., Fakta om Grundlovssagen - dokumentation fra JuniBevægelsen, oktober 1996:

"Nu har politikere og jurister diskuteret forholdet mellem Grundloven og EF i 30 år. Det er på tide domstolene kommer på banen."

Niels Ersbøll, chefforhandler for Danmark ved IGK'en, DR P1's program *Orientering*, 21. oktober 1996:

"Det er på den måde vi ser nytten ved en prøvelse, det er at Højesteret måske i sine præmisser, når den til sin tid tager stilling endeligt til det Landsretten måtte være kommet frem til, måske i sine præmisser angiver nogle vejledende principper for fremtiden."

Udskrift af Østre Landsrets dombog - Kendelse afsagt den 5. november 1996:

"Retten skal udtale:

Fremlæggelse af de dokumenter, der er omfattet af sagsøgernes editionsbegæring, kan ikke antages at få betydning for rettens afgørelse af de påstande, sagsøgerne har nedlagt.

Sagsøgernes begæring kan derfor ikke tages til følge.

T h i b e s t e m m e:

Sagsøgernes editionsbegæring tages ikke til følge."

Hjalte Rasmussen, professor dr.jur., DFA, 6. november 1996 (vedr. Østre landsrets kendelse af 5. november 1996 om fortrolige papirer):

"Det er forkert at holde alle papirer fra før 1993 ude af retssagen. Det kan få danskerne til at tvivle på regeringens troværdighed."

Bjarke Møller, medarb. *Orientering P1*, Information, 7. november 1996:

"Tirsdag [d. 5/11-1996] afsagde Østre Landsrets 3. afdeling en kendelse, der foreløbig grundfæster en lang tradition for hemmelighedskræmmeri og lukkethed i dansk EU-politik. (...) Spørgsmålet er blot, om man dermed ikke har gjort det danske demokrati og den verserende retssag en bjørnetjeneste? (...) Hvordan kan Østre Landsret vide, at "fremlæggelse af de dokumenter, der er omfattet af sagsøgernes editionsbegæring, kan ikke antages at få betydning for rettens afgørelse af de påstande, sagsøgerne har nedlagt"? Landsretten kender ikke de omtalte papirer."

Fra Procesbevillingsnævnets afslag af 22. november 1996:

"Efter retsplejeloven ... kan Procesbevillingsnævnet give tilladelse til kære af Landsrettens enstemmige kendelser og beslutninger, som afsiges under sagsforberedelsen eller domsforhandlingen ... hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter.

Efter sagens oplysninger og det til støtte for ansøgningen anførte finder nævnet ikke, at denne betingelse er opfyldt."

Anders Fogh Rasmussen, MF for Venstre, Politiken, 13. december 1996:

"Højesteret har i mange år været en kylling i forhold til Folketinget. Det er udemærket, at Højesteret nu fastslår, at borgerne har adgang til at få prøvet politiske afgørelses forhold til Grundloven."

Kammeradvokatens processkrift i Østre Landsrets 3. afd., sag nr. 2131-96 af 3. februar 1997:

"---

Således som påstanden nu er nedlagt, vedrører sagen forholdet mellem tiltrædelsesloven i dens nugældende udformning og grundloven, og sagen kan derfor ikke vedrører kompetenceoverladelser, der har fundet sted forud for ændringen af tiltrædelsesloven i 1993, i det omfang en beføjelse er trukket tilbage (jf. f.eks. ændringen af tiltrædelsesloven ved lov nr. 259 af 28. maj 1984 om Grønland), ligesom det følger af påstanden, at det alene er

tiltrædelseslovens henvisning til EF-Traktaten i den nugældende udformning, der er relevant.

-----"

Udskrift af Østre Landsrets dombog - Kendelse afsagt den 11. februar 1997:

"Retten skal udtale:

Efter ændringen af påstanden i sagen er sagsøgerne ikke afskåret fra påny at få prøvet spørgsmålet om edition.

Fremlæggelse af de pågældende dokumenter kan imidlertid ikke antages at være af betydning for rettens afgørelse af den omformulerede påstand.

T h i b e s t e m m e:

Sagsøgernes editionsbegæring tages ikke til følge."

Fra Procesbevillingsnævnets afslag af 14. marts 1997:

"Efter retsplejeloven ... kan Procesbevillingsnævnet give tilladelse til kære af Landsrettens enstemmige kendelser og beslutninger, som afsiges under sagsforberedelsen eller domsforhandlingen ... hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter.

Efter sagens oplysninger og det til støtte for ansøgningen anførte finder nævnet ikke, at denne betingelse er opfyldt."

Hjalte Rasmussen, professor dr.jur., J.P. 9. april 1997 (vedr. Ove Fich's (fmd. for Folketingets Europa-udvalg) anklager om bevidst forhaling fra sagsøgernes side):

"Sagsøgerne kører en saglig, fair og upolitisk linie. Spørgsmålet er modsat, hvorfor regeringen først tog sagen alvorligt, da Højesteret afsagde sin dom i august 1996. Da var sagen allerede 3 år gammel, og der må være mange, der idag ærgrer sig over ikke at have viet sagen større interesse. Så kunne vi nu være tæt på en afslutning."

(Og sammesteds vedr. Procesbevillingsnævnets afslag):

"Hele denne sag har været mærkeligt behandlet."

Jyllandsposten, 13. april 1997 (vedr. spørgsmålene om sagens afgrænsning):

Hjalte Rasmussen mener, at opgaven kræver "...en grundig analyse af, hvad art. 235 er brugt til i praksis, og det er domstolenes opgave... (...) Sagen drejer sig om *brugen* af art. 235 i forhold til Grundloven, og da er en *juridisk fortolkning* ikke nok."

Det mener B.T., B.T., 23. april 1997 (om Landsretsdommeres (her dommer Otkens) syn på Grundlovssagen):

"Sagen skal altså overstås i en ruf. Sagsøgerne kan rende og hoppe med alle deres krav om vidneførsel og krav om tid til at finde dokumenter og protokoller, som modparten godt nok har, men ikke skal udlevere. Det har dommeren nemlig bestemt. Og når nu sagen endelig skal gå sin gang, skal det hele ske på den halve tid. Altså den tid, som de anklagende unionsmodstandere har bedt om. (...) Men den højtærede dommer og ditto Landsret skylder dem en retfærdig retssag. Og ikke en muggen affære, som langt fra er værdig for det danske retssystem."

Hjalte Rasmussen, professor dr.jur., B.T., 30. april 1997:

"Med det kendskab jeg har til sagens omfang, får sagsøgerne ikke den fornødne tid til at føre deres sag. (...) Og det skal ses i lyset af, at sagsøgernes advokater selv skal grave alle dokumenter frem - og nu får de heller ikke tiden til det. (...)

Med min bedste vilje kan jeg ikke se, at de forsøger at forhale sagen ... jeg forstår slet ikke Landsrettens kissejav ... der er dog tale om en af de vigtigste retssager i nyere tid. (...) Det, der måske er værst, er at unionsmodstanderne med en vis ret kan hævde, at de ikke får en retfærdig rettergang."

Ditlev Tamm, professor ved KU, UfR 1997 B 95:

"Som begrundelse giver Højesteret, at der er tale om en traktat med "indgribende" virkninger. Men hvori disse indgribende virkninger består, fortæller dommen ikke. Jeg tror, at de fleste lever lykkeligt i det danske samfund uden at mærke traktatens indgribende virkninger. Så når man nu har taget det skridt at prøve et grundlovsspørgsmål uden en konkret konflikt, kunne man så ikke have givet en mere udførlig begrundelse, der gjorde dommen

lettere at forstå ? Dommen er alligevel, så vidt jeg kan se, udtryk for en sådan ændring i domstolenes holdning til samfundsspørgsmål, at vi kan tale om en "judiciel revolution". Vi har ikke forfatningsdomstole i Danmark. Grundloven taler ikke om dem eller om prøvelsesretten. Det har hidtil ført til forsigtighed. Med denne dom er Højesteret på det nærmeste "trådt i karakter" som en sådan ikke-grndlovshjelmet forfatningsdomstol, der anser sig for berettiget til at prøve spørgsmål af stor udenrigspolitisk rækkevidde, selv om ingen konkret konflikt foreligger. Det er en vid tolkning af ordene "dømmende magt" i grundlovens § 3. Det er lige ved, at vi kan tale om et brud på en forfatningssædvane, om en indskrænkende fortolkning fra domstolenes side. Højesteret har med denne dom taget et meget stort skridt."

Elisabeth Arnold, MF for Det Radikale Venstre, Radikal Politik, 7. maj 1997:

"Giv sagsøgerne de papirer de beder om. Sagen kører jo. I en retsstat kan regeringen ikke snyde sig til sejr, når man er under anklage. Det er som om regeringen trækker dynen op over hovedet og håber, at Grundlovssagen løser sig af sig selv."

Ole Spiermann, LL.M. in International Law (cantab.), Juristen nr. 5, 1997:

"...århundredets vigtigste, forfatningsretlige sag."

Ivar Nørgaard, fhv. minister: "Vi prøvede hele tiden at kigge efter, at grundloven ikke blev overtrådt,". (...) "Men én gang erkendte vi, at den blev overskredet." Af avisartiklen fremgår det endvidere, at "Ivar Nørgaard oplyser derefter, at overskridelsen skete, netop da direktivet om fuglebeskyttelse blev vedtaget, og tilføjer: "Vi påpegede, at man dermed var over grænsen." Videre gengives Nørgaard for følgende: "Jeg synes selv, vi var forsigtige, men man kan jo også strække gummi for langt,".

Østre Landsrets dom af 27. juni 1997: "På baggrund af det foran anførte findes der ved de to tiltrædelseslove kun at være overladt

beføjelser i nærmere bestemt omfang i overensstemmelse med grundlovens § 20.

Der kan hverken af grundlovens § 20 eller dennes forarbejder udledes noget krav om, at der alene kan overlades beføjelser til internationale organisationer i et kvantitativt begrænset omfang, og der findes ikke ved Danmarks tiltrædelse af traktaterne at være overladt beføjelser til EF i et omfang, der går videre, end det må antages forudsat ved vedtagelsen af grundlovens § 20.

Efter opbygningen af EF's organer, herunder Rådets sammensætning, og under hensyn til den indflydelse, som Folketingets Europaudvalg efter det oplyste har på alle væsentlige spørgsmål vedrørende Danmarks forhold til EF, findes der ikke at være indtrådt en sådan begrænsning af det danske folkestyre, at tiltrædelseslovene kan tilsidesættes som ugyldige ud fra forfatningsmæssige forudsætninger.

Som følge af det anførte frifindes sagsøgte for de af sagsøgerne nedlagte påstande."

Højesterets kendelse af 3. november 1997: "Med baggrund i bestemthedskravet i Grundlovens § 20 ønsker appallanterne gennem de dokumenter, som begæres fremlagt, bl.a. at belyse den hidtidige anvendelse af EF-Traktatens art. 235 og den holdning, man fra dansk side har indtaget til spørgsmålet om grænserne for anvendelsen af denne bestemmelse. Højesteret finder, at det ved afgørelsen af spørgsmålet om suverænitetssafgivelsens grundlovsmæssighed ikke på forhånd kan udelukkes at have betydning, hvorledes den overladte kompetence faktisk er blevet udnyttet, og hvorledes Regeringen og Folketinget i den forbindelse har behandlet spørgsmålet om foreneligheden med traktatgrundlaget og med Grundlovens § 20. Indstævntes helt generelle indsigelse om manglende relevans må derfor afvises.

Det forhold, at en imødekommelse af begæringen vil nødvendiggøre gennemgang af et større antal sager vedrørende behandlingen i Danmark af forslag til EF-retsakter, kan ikke tillægges afgørende betydning i en sag af den foreliggende karakter. Der må herved også lægges vægt på, at indstævnte som offentlig myndighed har en naturlig forpligtelse til at medvirke til sagens oplysning."

Højesterets kendelse af 13. januar 1998: "Med opfyldelsen af

Højesterets kendelse af 3. november 1997 må det antages, at der ved den skete dokumentfremlæggelse er givet et dækkende billede af udviklingen frem til tiltrædelsen af Traktaten om Den Europæiske Union.

Indstævnte har ikke protesteret mod den begærede afhøring af fhv. ambassadør og generalsekretær Niels Ersbøll eller mod afhøring af udenrigsminister Niels Helveg Petersen om hjemmelsspørgsmålene i relation til handelspolitiske sanktioner. Fhv. minister Ivar Nørgaard er i et interview i BT (bilag 139) citeret for en udtalelse om overtrædelse af Grundloven inden for naturbeskyttelsesområdet på et tidspunkt, hvor han var minister.

På denne baggrund finder Højesteret, at det ikke på forhånd kan udelukkes, at de begærede afhøringer i det nævnte omfang kan have betydning, men at afhøringer i videre omfang ikke kan antages at have betydning for sagen, jf. retsplejelovens § 341.

Højesteret tager herefter begæringen til følge som nedenfor bestemt. Det er ved tilladelsen til vidneafhøringer forudsat, at disse ikke kan føre til ændring af det fastsatte tidspunkt for domsforhandlingen, der begynder den 5. marts 1998."

På vegne af sagsøger har det af hensyn til sagens opklaring været nødvendigt at anlægge sag mod EU-Rådet i Bruxelles for domstolene i Luxembourg ved stævning af 22. december 1997, hvori der blandt andet er fremsat følgende proceskrav: "Rådet for Den Europæiske Unions beslutning af 3. november 1997 annulleres, for så vidt som Rådet herved nægter at udlevere dokumenter hidrørende fra de juridiske tjenester, herunder navnlig:

- DOK.R/2026/77 (ENV.118) (AGRI 563),
- DOK.R/1867/77 (JUR.95) (ENV.106) samt
- DOK.R/2048 dk/77 (ENV.119) (AGRI 568)."